

Nr 1537

av herrar Wijkman och Carlshamre
i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 27 angående studiesocialt stöd.

I proposition 27 föreslås bl. a. ett enhetligt studiekreditsystem, vilket innebär att yngre studerande inom studiehjälpssystemet erhåller sin studiekredit i form av återbetalningspliktiga studiemedel.

Med hänsyn till att en stor del av dessa yngre elever fortsätter att studera efter 20 års ålder och då erhåller studiemedel måste en sådan samordning av återbetalningen till ett enda system anses vara riktig.

Vissa skiljaktigheter föreligger emellertid i dag mellan reglerna för återbetalning av studielån enligt studiehjälpssystemet och erläggande av avgift för återbetalningspliktiga studiemedel. I vad gäller studiemedelsavgifterna kan befrielse från återbetalningsskyldighet beviljas endast i de fall avgiftsunderlaget inte överstiger avgiftsgränsen. Detta avgiftsunderlag fastställs år från år och i de fall avgiftsbefrielse beviljas reduceras dock icke den kvarstående skulden.

Skulle avgiftsunderlaget överstiga avgiftsgränsen kan ändå befrielse från avgift beviljas om synnerliga skäl för befrielse finns. Sådana skäl har vanligtvis varit att återbetalningsplikt förelagat för andra statliga eller statsgaranterade studielån.

Vid dödsfall eller vid inträdda 65 års ålder avskrivs studiemedelsskuld, om man då har kvar skuld på grund av befrielse från avgift under något tidigare år. Har man däremot underlåtit att betala avgifter som debiterats före 65 års ålder eller före dödsåret kan dessa inte avskrivas. Några andra möjligheter till avskrivning finns inte.

I vad gäller studiehjälpssystemet är förhållandena något annorlunda. § 24 i SFS 1964:402 med ändring SFS 1969:272 angående regler om avskrivning i studiehjälpssystemet lyder som följer:

Om fullgörande av betalningsskyldighet enligt fastställd amorteringsplan skulle innebära oskäligen uppoffring för låntagaren, må för visst år anstånd med amortering eller räntebetalning beviljas honom. Har anstånd beviljats må amorteringsplanen ändras och amorteringstiden utsträckas.

Lantagare vars betalningsförmåga på grund av sjukdom eller av annan jämförlig orsak är varaktigt nedsatt, må helt eller delvis befrias från honom avilande betalningsskyldighet.

Den som uppburet studielån för vuxenutbildning må i vissa fall befrias från del av betalningsskyldigheten enligt bestämmelser som meddelas av Konungen.

Avlider låntagaren, bortfaller skyldigheten att återbetala sådan del av lånet, som vid tiden för dödsfallet ännu icke förfallit till betalning.

Genom att överföra alla studiekrediter till återbetalningspliktiga studiemedel bortfaller de möjligheter till avskrivning som gällt för studiehjälpssystemet.

Vad i § 24 sägs om läntagare vars betalningsförmåga på grund av sjukdom eller annan jämförlig orsak är varaktigt nedsatt har i första hand varit tillämplig på handikappade och sådana som genom olyckshändelse fått en starkt försämrad ekonomisk situation. Givetvis kan man säga att i den mån de inte uppnår avgiftsgränsen blir de heller inte skyldiga att erlägga avgift enligt studiemedelssystemets återbetalningsregler. Skulden kvarstår emellertid hela deras liv, och den kan dessutom motverka att de inträder i förvärvslivet i de fall de uppbär förtidspension. Denna pension tillsammans med eventuell förvärvsinkomst kan medföra att deras avgiftsunderlag blir tillräckligt stort för att återbetalningsskyldighet skall inträda, trots att de genom sitt handikapp har starkt fördyrade levnadsomkostnader.

Genom att studiekrediten inom studiehjälpsystemet nu överförs till studiemedelssystemet försämrats situationen för de handikappade och andra med varaktigt nedsatt återbetalningsförmåga. Vi anser detta vara felaktigt och hemställer att motsvarande avskrivningsregler som gäller inom studiehjälpsystemet § 24 andra stycket införes i studiemedelförordningen i samband med att aviserat förslag om nya bestämmelser förelägges nästa års riksdag.

En stor brist i propositionen utgör frånvaron av förslag till utökad studiestöd för studerande inom studiemedelssystemet. Statsrådet Sven Moberg har flera gånger under föregående år aviserat förbättringar för studenterna, men trots detta föreligger inget förslag från regeringen.

I 1968 års studiemedelsutrednings delbetänkande fanns flera förslag till förbättrat studiesocialt stöd för studenterna. Det gällde dels en höjning av det totala lånebeloppet, dels olika förslag till förbättringar för studerande familjer.

Studenternas ekonomiska situation har utan tvivel försämrats avsevärt under de senaste åren. Bland annat har detta berott på mycket starka hyreskostnadsstegringar inom studentbostadsbeståndet. En utredning från 1968 visade att över hälften av studenterna ansåg att studiemedlen inte ens räckte till för de mest nödvändiga kostnaderna, dvs. mat, kläder och bostadskostnader. Sedan 1968 har värdet av studiemedlen ytterligare urholkats, inte minst genom de snabbt stigande hyrorna.

Konsekvenserna av att studiemedlen icke räcker till för att finansiera studierna blir självfallet att många studenter förvärvsarbetar parallellt med studierna. Detta erbjuder stora problem inom PUKAS-systemet och medför också risk för framtida problem att erhålla studiemedel. Många studenter klarar inte studierna inom avsedd tid på grund av förvärvsarbetet och kan då gå miste om fortsatta studielån och även avstängas från vidare undervisning. Det synes vara utomordentligt angeläget att statsmakterna snarast lägger fram förslag till förbättrade ekonomiska förhållanden för studenterna. Detta måste gälla såväl en höjning av studiemedlens totalbelopp som i övrigt förslag till förbättringar för studerande med barn.

Avslutningsvis vill vi dessutom änyo understryka vår stora skepsis gentemot indexlånesystemet. Detta system har under de år som gått efter

genomförandet icke givit positiva erfarenheter, främst på grund av den starka inflatoriska utvecklingen i samhället. Systemet är i dag jämförbart med reguljära krediter i bank, och detta kan knappast anses vara ett för studenterna förmånligt erbjudande, speciellt i en tid då akademiska studier alls inte utgör garanti för vare sig adekvat sysselsättning eller goda inkomster i framtiden.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställas

att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att motsvarande avskrivningsregler som gäller inom studiehjälpsystemet § 24 andra stycket införes i studiemedelsförordningen i samband med att aviserat förslag om nya bestämmelser förelägges nästa års riksdag samt skyndsamt förslag till förbättrat studiestöd till studerande inom studiemedelssystemet, omfattande bl. a. en höjning av studiemedlens totala belopp, en översyn av reglerna för återbetalning och i övrigt förslag till förbättringar för studerandefamiljer med barn.

Stockholm den 4 april 1972

ANDERS WIJKMAN (m)

NILS CARLSHAMRE (m)